

Strukturalistisk narratologisk analyse af Jørn Fabricius' novelle

Af Finn Brandt-Pedersen og Anni Rønn-Poulsen fra bogen *Metode Bogen - Analysemetoder til litterære tekster*, 1980. Genudgivet på metodebogen.dk, Forlaget Dansksiden.dk 2015.

Indholdsfortegnelse

Indholdsfortegnelse	1
Forløbsanalyse	1
Aktantmodellen	3
Kontraktmodellen	4
S-modellen	5
Tematisk analyse	6

Forløbsanalyse

Teksten meddeler et forløb, som gennemlevs af den ikke navngivne fortæller. Han ansættes på en arbejdsplads og er fra begyndelsen indstillet på at gøre en indsats for at 'falde godt til'. Hans vilje til at leve fuldt og helt op til arbejdspladsens krav og befinde sig vel ved det er usvækket gennem hele fortællingen - bortset fra en kort antydning, som straks afvises af ham selv i tekstens sidste linjer.

Bestræbelsen på at 'falde godt til', - opfylde kravene og befinde sig vel ved det - kan han langhenne realisere. Opgaven er også gjort let for ham af omstændighederne.

Befordrende er arbejdspladsens lyse lokaler, venlige overordnede, enkle arbejdsprocesser, og arbejdspladsens fritidstilbud, møde- og sportsklub. Befordrende er også de forestillinger, fortælleren selv medbringer om, hvad der skal til, for at en arbejdsplads lever op til de krav, man må stille til den - f.eks. om sikkerhed og sundhed og om demokrati på arbejdspladsen.

Fortælleren kan altså langthen realisere sit forehavende, men dog ikke gennemført. Hans viden om, hvad han skal gøre og navnlig ikke gøre, er ikke fuldstændig. Men han får hjælp af mange andre, som har denne viden.

Her kan man først nævne alle dem, som har sørget for de nævnte omstændigheder, der gør opgaven let for ham, - dem, som har bestemt arbejdspladsens indretning og omgangstone m.v. og dem, som har indlært ham hans forestillinger om, hvad rimelige krav er, og hans forventninger om, hvad livet har at byde ham af fremgang, hvis han kan leve op til virksomhedens forventninger til ham. Desuden hans far, som har tilmeldt ham et aftenkursus, hvor han kan lære at konstruere pulte til fabrikken.

Hvad faderen og fabrikkens ledere ved, er, at man skal samle sig fuldt og helt om fabrikken, også i fritiden via firmaklubber og aftenkursus.

Fortællerens bestræbelse kommer til kort, da han uden selv at vide det forsynder sig mod dette. Han indlægger i sin huskeremse nogle tomgangsord, 'og tre små stød', for at rytmen og rimet skal støtte hukommelsen, men etablerer derved en åbning, som giver plads for at tænke på andet end arbejdssituationen. Dette fører til fejlbetjening af maskinen senere, da jalousitanken i forbindelse med pigen Lilly, fremkaldt af vennens bemærkning, netop får plads i denne åbning.

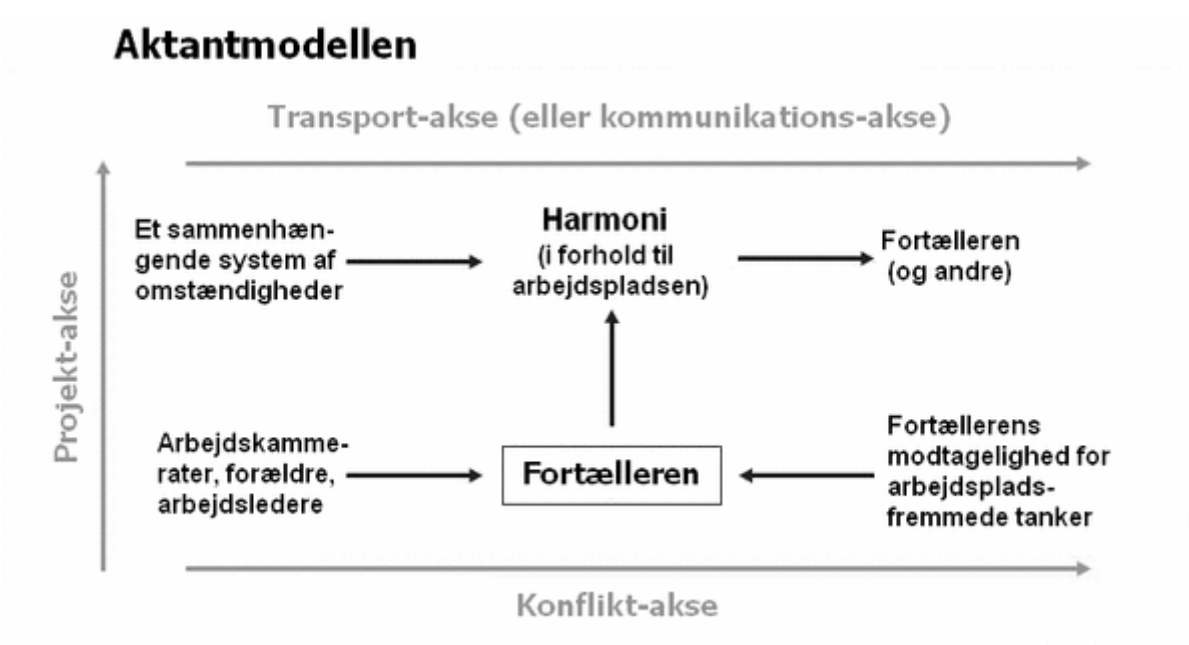
Situationen bringes dog i orden igen af personer, som har den viden, fortælleren mangler. Forældrene gennem deres råd til ham, og assistenten gennem anvisning af en ny arbejdsgang, som ikke muliggør en tilsvarende åbning, hvor arbejdspladsfremmede tanker kan forstyrre.

Fortælleren viser sin gode vilje ved efter en ganske kort tøven at acceptere den nye arbejdsgang og tage fat på arbejdet.

Vi kan opsummere: Fortællerens vilje er uangribelig. Hans kunnen rækker langt, fordi hans viden rækker næsten langt nok. Den mangel, som trods alt er der og fører til en forbigående belastning af hans forhold til arbejdspladsen, afhjælpes ikke primært ved, at han tilføres forøget viden, men ved at omstændighederne lægges til rette, så hans viden kan slå til.

Aktantmodellen

Aktantmodellen kan udfyldes således:

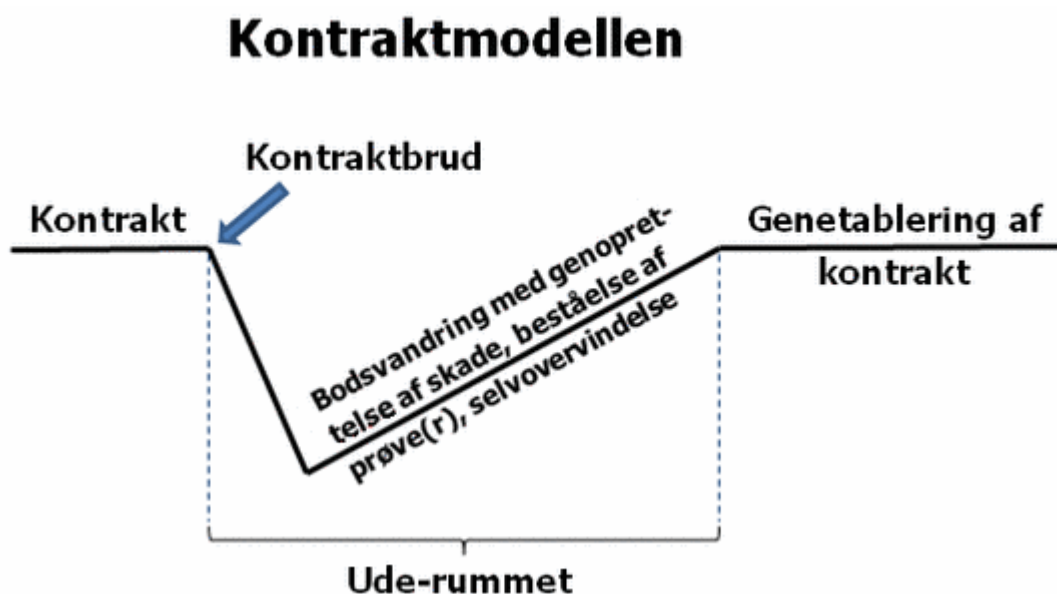
Den udfyldte model kan læses sådan:

Fortælleren (subjekt) ønsker **harmoni i forhold til arbejdssituationen (objekt)** til sig selv og andre (**modtager**). I denne bestræbelse får han hjælp af **arbejdskammerater og forældre, som giver råd, og af arbejdsledere (hjælpere)**, som tilrettelægger arbejdssituationen, arbejdsgangen. Imod virker **hans modtagelighed for arbejdspladsfremmede tanker og følelser som kærlighed, jalousi (modstander)**. Det, som endeligt kan give ham den ønskede harmoni, er **et sammenhængende system af omstændigheder (giver)**, hvorved som ovenfor beskrevet forstås, at de forestillinger, som personen møder med, og de forhold, som arbejdspladsen tilbyder, er fuldt koordinerede, og at arbejdsgangen ikke åbner for forstyrrende indslag.

Sådan giver aktantmodellen os en kortlægning af situationen i novellen, viser os, hvad subjektets forehavende er, og hvilke kræfter han har med og imod sig i dette forehavende.

Kontraktmodellen

Med kontraktmodellen får vi forløbet gennem fortællingen beskrevet:

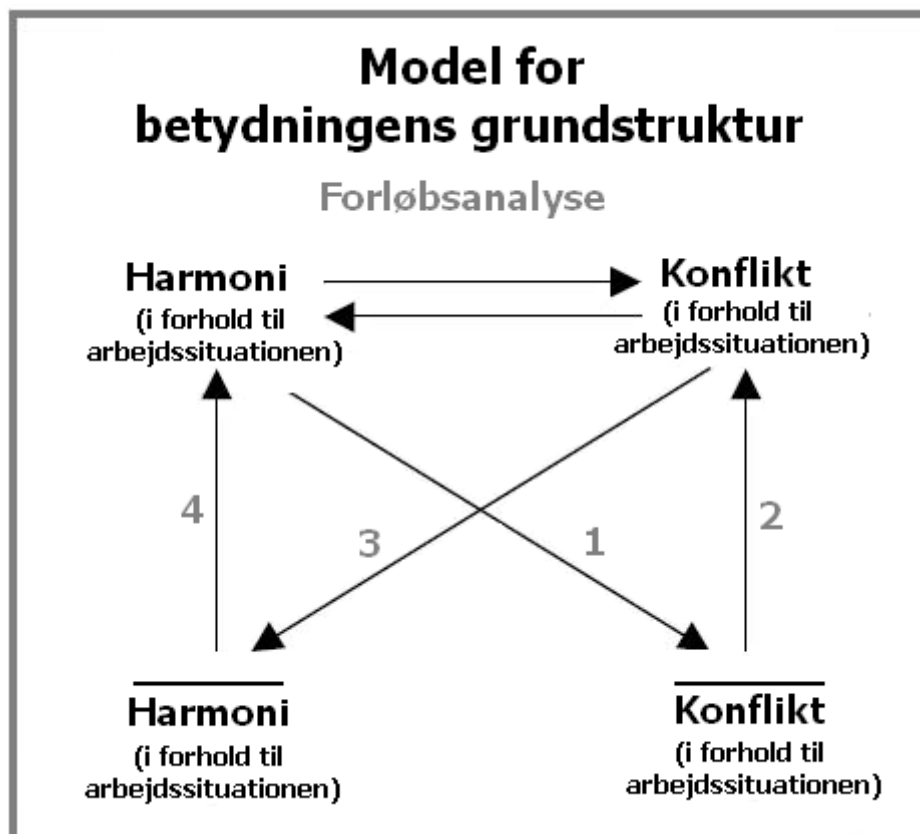

Vi kan bemærke, at redegørelsen for, hvordan den oprindelige kontrakt etableres og fungerer, fylder mere end halvdelen af teksten. Først 3/4 hende i teksten, omkring afsnit 48, sker det uforvarende kontraktbrud. Derefter følger udstødelsen, bodfærdigheden og kontraktgenetableringen ret kort berettet.

Dermed afviger forløbet fra det, som hyppigst mødes i fortællinger, nemlig at kontraktbruddet sætter hele fortællingsbegivenhedsforløb i gang i tekstens allerførste få linjer, mens kontraktgenetableringen, ligesom i denne tekst, afslutter forløbet i de sidste få linjer, således at den altovervejende hovedpart af fortællingen beretter om bodsvandringen gennem vanskeligheder, som skal overvindes, og triumfer, når det lykkes. Afvigelsen må hænge sammen med, at vi her ikke har en sådan aktiv helt, som overvinder vanskeligheder med triumf. Vanskelighederne ryddes hovedsagelig til side for ham af andre.

S-modellen

Når vi skal udfylde s-modellen, må vi først finde **det konstituerende begrebspar**, de to mulige tilstande, som fortællingen forholder sig til og fortæller om. Vi kan finde det ene, det som er positivt vurderet af fortælleren, i aktantmodellen ovenfor, hvor det står som objekt for subjektets stræben: Harmoni (i forhold til arbejdssituationen). Det kontrære modbegreb må være: Konflikt (i forhold til arbejdssituationen):

Fortælleren kommer straks ved fortællingens begyndelse i et harmonisk forhold til arbejdssituationen. Undervejs i fortællingen kommer han i et konfliktbetonet forhold, men da han ved fortællingens slutning går i gang med sin nye arbejdsproces, er harmonien genoprettet. Forløbet når altså helt rundt i modellen, tilbage til udgangspunktet. Det vil sige, at der undervejs sker 4 ændringer af tilstanden, svarende til de 4 enkelte pile i den rækkefølge, som tallene viser.

Vi må gøre rede for, hvad det er, der bevirker disse ændringer:

1. **Det, som negerer den stabile harmoni og foreløbig muliggør en konflikt**, er fortællerens indføjelse af tomgangsordene 'og tre små stød', fordi han derved får skabt en åbning, hvor tanken for andet end arbejdssituationen kan få plads.
2. **Det, som realiserer konflikten**, er, at kærligheden, jalousien, kommer ind i den skabte åbning som et fremmedelement i arbejdssituationen og får ham til at udføre arbejdet forkert.
3. **Det, som negerer konflikten og igen muliggør harmoni**, er tilbuddet om en ny arbejdsgang, som ikke muliggør en tilsvarende åbning.
4. **Det, som genetablerer den oprindelige harmoni**, er personens accept af dette tilbud.

Dermed er forløbsanalysen foretaget, fortællingens forløb beskrevet.

Tematisk analyse

Ved den tematiske analyse skal modellen udfyldes, så den viser de generelle lovmæssigheder, som kommer til udtryk i det beskrevne forløb.

Modeludfyldningen bliver i dette tilfælde ikke meget anderledes. De konstituerende begreber er de samme. Modellen ser ud som ovenfor. Kommentarer til de 4 ændringer af tilstandene kan lyde:

1. **Et harmonisk forhold til arbejdspladsen kan trues**, hvis der i fritiden og i arbejdsgangen åbnes for andet engagement end det, som gælder arbejdet og virksomheden,
2. **og ændres til konflikt**, hvis arbejdspladsfremmede engagementer melder sig.
3. **Konflikten kan imødegås ved**, at virksomheden møder med tilbud for fritid og arbejdsgang, som lukker for sådanne forstyrrende indslag,
4. **og det harmoniske forhold kan genoprettes** ved accept af et sådant tilbud.

Dermed er teksten analyseret. Den viser sig altså - under et meddelt begivenhedsforløb - at formulere nogle lovmæssigheder. Her er temaet, hvordan åbenhed eller ikke åbenhed over for engagement i andet end arbejde og arbejdsplads er afgørende for harmoni eller konflikt i forholdet til arbejdspladsen.

Ved analysen har vi bevæget os **fra et begivenhedsforløb af mere eller mindre mangfoldig art til nogle bagvedliggende lovmæssigheder**, som kan opfanges i enkle modeller.

Derved har vi påvist, at der ved produktionen af fortællingen er sket en styring, som er en modsat rettet bevægelse: En opfattelse af en enkel lovmæssighed i det indbyrdes forhold mellem nogle modstillede begreber styrer fortællingens forløb i alle detaljer.

Det sker i denne som i alle andre fortællinger. Modelanvendelsen klarlægger dette.

© *Forfatterne og Forlaget Dansksiden.dk 2015.*